

Emata õdesid ähvardab kodutus

Lastekaitsetöötaja tegevusetus jätab tüdrukud lapsepõlvkoduta

Stella (14) ja Stiina (16) ema on surnud, isa alkoholik. Tüdrukuid kasvatav eakas vanaema üritab vastu seista kohalike ametnike kavatsusele tõsta koos üürivõlgnikust isaga korterist välja ka sinna sisse kirjutatud tütreid ja saata nad turvakodusse.

KRISTEL KIRSS

Vanaema Liina (73) surub oma palju näinud näo aastatest räsitud pahklike, sooniliste käte vahele. Ta tahab varjata taas silma valgunud meeleheiteliseid pisaraid.

Alles kolm aastat tagasi, ühel veebruarihommikul suri nende samade käte vahel tema noorem tütar. Tookord töötas Liina, et kasvatada tütre kaks last Stella ja Stiina üles nii, et nad ei pea puudust ega kindlusetust tundma. Nüüd kardab vana naine, et tal ei jätku üksi enam jaksu võidelda tüdrukute tuleviku eest. Vastasteks lootusetult alkoholisõltlane väimees ja kohalik lastekaitsetöötaja.

Pärast ema surma sai vanaema Liina õdede Stella ja Stiina seaduslikuks eestkostjaks. "Mul on kõik paberid korras, laste elu on kindlustatud, olen tüdrukutele ka hoiupanka raha kogunud. 1500 krooni mõlema pangaarvele," räägib vana naine rutakalt, valmis iga paberit kohe ette näitama. Liina teab küll, et sellest rahast jääb suureks sirguvatele neiuks elu alustamiseks napiks. Kuid ta teeb kõik, mis tema võimuses, et oma lastelastele paremat tulevikku kindlustada.

Isa jõi laste tuleviku maha

Nii lootis memmeke, et kui temalgi tuleb kord elust lahkuda, jääb tüdrukutele nende emale kuulunud suvila ja ka korter, kuhu Stella ja Stiina on sisse kirjutatud. Ent laste isa Andrei jõi perele kuulunud suvila maha, ka ei jäänud tal alkoholi hankimise kõrvalt raha üle korteriüüri maksmiseks. Stella sõnul ei teadnud nemad õega suvila müümisest midagi. "Seal oleks saanud paljugi ära teha," ohkab ta nüüd tagantjärele.

Tüdrukud ise elavad vanaema juures – isa korteri all, mis on nende nn ametlik kodu, kus nad ka aeg-ajalt ööbivad. See, et isa on üürivõla 23 000 kroonini paisutanud, selgus alles hiljuti, kui mees otsustati korterist välja tõsta. Veelgi suuremaks ehmatuseks oli aga vanaemale see, et kui isa korterist välja tõstetakse, kaotavad ka tüdrukud oma kodu. Vanaema süda pidi hirmust ja valust lõhkema, kui Rapla linna lastekaitsepsialist teatas talle, et Stella ja Stiina, keda ta neli aastat enda juures on kasvatanud, peaksid nüüd ajutiselt turvakodusse minema. Laste kodust saaks aga sotsiaalkorter.

"Ainult üle minu laiba," korrutab Liina. "Seni, kuni mina elan, ei lähe need lapsed ei turva- ega lastekodusse. Ma võin ise ainult soola-leiba süüa, kuid lastele peab jääma oma korter alles." Eaka vanaema

süda ei löö just häireteta rütmis. Arst on tal närveerimise karmilt ära keelanud, aga vanaemal pole praegu aega endale mõelda.

Pere senine käekäik ei huvitanud kedagi

Vanema õe Stiina silmad on viimaste nädalate üleelamistest ära nutetud. Tal on palavik. Iga küsimus pere elu kohta toob talle silma uued pisarad. Stiina teab, et kui ema oleks elus, ei oleks kõiki neid muresid. "Mina ei lähe ühtegi hooldekodusse," surub ta kriipsuks pigistatud huulte vahelt. Stiinal on ka isast kahju. Need löögid, mida isa on talle purjus peaga jaganud, on ta juba andeks andnud. "Need olid asja eest," leiab tüdruk. Stiina ei kujuta ette, mis saab isast siis, kui ta korterist välja tõstetakse. Ta on ikkagi isa, kellega seostuvad mälestused lapsepõlvkodust, kus oli ka ema...

Vanaema Liinat pahandab kõige rohkem see, et linnaametnikud lasid korterivõljal aastaid rahulikult kasvada. "Rapla volikogus küsiti ka minult, kes selle võla ära maksab," ütleb Liina. "Mina olen neid lapsi kasvatanud, söötnud ja katanud – juba siis – kui ema oli väga haige. Ma olen nõus selle korteri üüri maksma, kui laste isa Andrei on korterist välja kolinud."

Kõigi nende aastate jooksul, mil pensionärist vanaema kahte neiuks tüdrukut on üksi kasvatanud, ei tundnud lastekaitsetöötaja kordagi huvi, kuidas emata jäänud lapsed elavad ja toime tulevad. "Nüüd, kui üürivõlg võimaldas väljatõstmist, leiti, et isalt tuleb laste kasvatamise õigus ära võtta, laste kodu sotsiaalkorteri muuta ja tüdrukud ise turvakodusse saata," ei mõista vanaema Liina.

Lapsi ei tohi eestkostjast lahutada

Seda, et Liina on Stella ja Stiina eestkostja, kes vastavalt pereseadusele on lapse seaduslik esindaja, tema isiklike ja varaliste õiguste ja huvide kaitsja, kelle nõusolekuta ei saa reeglina lapse elu puudutavaid otsuseid teha, ei näi Rapla lastekaitsetöötaja Sirve Laineste arvestavat. Tema näeb probleemi selles, et vanaema pole tüdrukutega ühele pinnale sisse kirjutatud ja peab laste eestkostja kohustuseks ka nende alkoholikust isa aidata. "Kuni laste isal on vanemlikud õigused alles, on ta laste isa – eestkostja on vaid pere toetaja," leiab Laineste.

Laineste kinnitusel ei tahtnud keegi lapsi ja vanaema traumeerida. Laste turvakodusse paigutamise

Iseseisva elu alustamine ei ole lihtne. Eriti, kui puudub vanemate tugi.

MARKO MUMM

se mõttele olevat tulnud "keegi ametnik", kelle nime ta ei julgenud öelda.

"Tüdrukud kuuluvad alaealsetena automaatselt isa juurde," on lastekaitsetöötaja veendunud. Nad ei saavat eestkostja juurde jääda, sest vanaema elukoht on sissekirjutuse järgi Kehtnas, kus lapsed pole päevagi elanud. Seda, et nad on tegelikult elanud isa korterist korrus allpool, vanaema tegelikus elukohas (mis kuulub tema elukaaslasele), ei pea Laineste oluliseks.

Sotsiaalministeeriumi spetsialist Signe Kaplan ütles juhtumit kommenteerides, et laste elukohaks loetakse igal juhul tema eestkostja tegelik elukoht. Lapsi tohib hooldus-asutusse paigutada ja eestkostjast eraldada vaid juhul, kui eestkoste on ametlikult lõpetatud.

Lapse huvid olgu esikohal

Lastekaitse seadus

§ 3 Lastekaitse põhimõte. Lastekaitse põhimõtteks on alati ja igal pool seada esikohale lapse huvid.

§ 27 Lapse eraldamine perekonnast. Last ja vanemaid ei tohi üksteisest eraldada vastu nende tahtmist, välja arvatud juhul, kui lahutamine on lapse huvides või kui laps on hädaohus ja lahutamine vältimatu või kui seda nõuab seadus või jõustunud kohutuotsus.

§ 58 Abistamise eesmärk. Lapse abistamise, sealhulgas ka eestkoste ja hoolduse eesmärk on

tagada lapse turvatunne, areng ja heaolu tema vajadusi ja soove silmas pidades ning toetades tema iseseisvuspüüet.

Sotsiaalhoolekandeseadus

§ 24 Laste hoolekanne. /.../valla- või linnavalitsus toetab last ja lapsi kasvatavaid isikuid.

§ 32 Isiku tahte arvestamine. Last puudutava küsimuse lahendamisel tuleb arvestada vanema, vanema puudumisel kasuvanema või eestkostja soovi, samuti vähemalt 10-aastase lapse enda soovi.

SIRVE LAINESTE, Rapla sotsiaal-abi ameti lastekaitsetöötaja: Selle pere probleeme ei saa nii kiiresti lahendada. Lastel on isa, kellelt pole vanemlikke õigusi ära võetud. Sellisel juhul on määratud eestkostja lihtsalt perele abiks.

Rapla linnavolikogu sotsiaalkomisjon on teinud ettepaneku muuta üürivõlgnikust isa korter nn sotsiaalkorteriks, mida ei saa erastada. Kui selline otsus langetatakse, katsume isa välja tõsta, sest ta põhimõtteiliselt parasiteerib selles korteris ja teeb seal, mida tahab. Ta ei korralda küll skandaale, kuid joob vaikselt.

Samas ei saa täitevamet meest, kes on laste isa, üksi välja tõsta, sest temalt pole keegi vanemlikke õigusi ära võtnud. Alaealised lapsed kuuluvad automaatselt oma vanema juurde – seega ka väljatõstmisele. Praegu näeme kurja vaeva, et väljatõstmist pidurdada.

Korteri sotsiaalkorteriks muutmine ei tähenda sugugi seda, et lapsed ei saaks sellel pinnal enam edasi elada. Pealegi saab alati teha uue otsuse. Mina pole muidugi see otsustaja, kes võiks öelda, et korter jääb tüdrukutele, kui nad suureks sirguvad. Seda otsustab ikkagi linnavolikogu. Kas üürivõlga õnnestub kustutada või mitte, sõltub läbirääkimistest korteri haldaja – Rapla Soojusega.

REET RÄÄK, Tallinna sotsiaal- ja tervishoiu ameti peaspetsialist: Lapsi ei saadeta lastekodusse ainuüksi sellepärast, et nende isal ei ole korterit, kus elada. Kui vanaema on vormistatud tüdrukute eestkostjaks, sest isa ei hooli lastest, jäävad lapsed tema juurde. Seda ka juhul, kui vanaema ei ole oma tegelikku elukohta sisse kirjutatud.

Kui isa on korteri maha joonud ja võlga ei maksta ära, võib korter perekonna jaoks tõesti kaotsi minna. Kui vanaema tahab lastele elamispinda säilitada, peaks ta aitama võlga ära maksta. Kuna lapsed on sinna sisse kirjutatud, peab ju keegi korteri eest maksma. Aga see on paljuski ka kohaliku omavalitsuse asi – kas nad tahavad perele vastu tulla või mitte. Hea tahtmise korral saaks seda korterit lastele säilitada.

MEELI SÖÖT, Tallinna Haabersti sotsiaalabiosakonna spetsialist: Meie linnaosas oli analoogne juhus. Laste õigusi kaitstes peaks neile kodu säilitama. See nõuab tõepoolest asjaajamist, kuid see on võimalik. Eelkõige on see lastekaitsetöötaja ja ametnike töö, kelle kohuseks on niisuguses olukorras peret aidata. Meie avasime analoogsel juhul isa silmad ja selgitasime talle, mida ta peab tegema selleks, et lastele jääks koht, kus edaspidi elada. Linnaosa tuli vastu ka korteri üürivõla tasumise osas.

Väljatõstmine on täitev ameti asi, ent ka väljatõstetud inimene peab ju kusagil elama – ja see on juba sotsiaalhoolekande korraldada.